

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΨΑΡΕΜΑ ΜΕ ΣΤΑΦΝΟΚΑΡΙ ΣΤΟ ΑΙΤΩΛΙΚΟ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Ψάρεμα με Σταφνοκάρι στο Αιτωλικό

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Τυχερό ψάρεμα με σταφνοκάρι. Έτσι το αποκαλούν οι παλιοί ψαράδες, διότι η ορατότητα μέσα στο νερό είναι περιορισμένη, οπότε είναι *τυχερό* αν περνά ποσότητα ψαριών που θα αλιευθούν.

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Είδος ψαρέματος που γίνεται με παραδοσιακό είδος βάρκας, το *πριάρι*, που πλέει στα ρηχά. Στην πλήρη υπάρχει το σταφνοκάρι, που είναι παραδοσιακό αλιευτικό εργαλείο που αποτελείται από ένα δίχτυ τετράγωνο τεντωμένο από δύο πασσάλους με κατασκευή σαν ομπρέλα που κάτω έχει δίχτυ ψιλό για μικρά ψάρια (το καλοκαίρι) ή χοντρό για μεγαλύτερα (το χειμώνα). Το δίχτυ βυθίζεται στο νερό και όταν εντοπιστούν ψάρια αναλκύεται.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- επιτελεστικές τέχνες
- κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις
- X γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- X τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία
- άλλο

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Αιτωλικό Αιτωλοακαρνανίας

στ. Λέξεις-κλειδιά:

Σταφνοκάρι, μαλάγρα, σαρδέλες, δίχτυ, πριάρι, λαβράκια, αθερίνα, κεφαλοειδή

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Οι κύριοι φορείς του στοιχείου είναι οι ίδιοι οι ψαράδες οι οποίοι διδάχτηκαν τη συγκεκριμένη τέχνη από τους πατεράδες τους και εξακολουθούν να την ασκούν. Πρόκειται για τους Καβαλιέρη Νίκο και Κοσκινώτη Ηλία, οι οποίοι είναι αλιείς και κάνουν χρήση του συγκεκριμένου είδους αλίευσης από τα παιδικά τους χρόνια με τους πατεράδες τους.

β. Έδρα/τόπος

Διεύθυνση: Αιτωλικό, Τ.Κ. 30400

e-mail: faos1210@gmail.com

url/ site web: <https://www.faos.info/> (Μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός Πολιτισμού, ΦΑΟΣ)

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

1. Όνομα: Καβαλιέρης Νίκος
Ιδιότητα: Επαγγελματίας αλιεύς
Διεύθυνση: Αγίου Νικολάου 11, Αιτωλικό
Τ.Κ 30400
2. Όνομα: Κοσκινώτης Ηλίας
Ιδιότητα: Επαγγελματίας αλιεύς
Διεύθυνση: Σταθμός Αιτωλικού
Τ.Κ 30400
3. Όνομα: Καρτέρη Κωνσταντίνα
Ιδιότητα: Πρόεδρος και Υπεύθυνη Επικοινωνίας ΜΚΟ ΦΑΟΣ
Διεύθυνση: Τέρμα Ψηλοβράχου, Αγρίνιο
ΤΚ: 30100
e-mail: dinakarteri@hotmail.com

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Το συγκεκριμένο είδος ψαρέματος γίνεται με πριάρι το οποίο είναι οξύπρυμνο σκάφος που διαθέτει επίπεδο πυθμένα για χρήση στη λιμνοθάλασσα Αιτωλικού, από Ιούνιο έως Ιανουάριο. Πληροφορίες για τη χρήση του σκάφους αυτού υπάρχουν ελάχιστες από ιστορικές πηγές και αναφέρονται στο δεύτερο μισό του 17ου αιώνα με τους ψαράδες να κάνουν χρήση κάποιου είδους μονόξυλου για την πλεύση στις αβαθείς περιοχές της λιμνοθάλασσας. Πρόκειται για απλή κατασκευή η οποία βασίζεται στο περίγραμμα του επίπεδου πυθμένα του. «Έχει περιορισμένο πλωριό και πρυμνιό κατάστρωμα και ένα περιμετρικό οριζόντιο σανίδι στο εσωτερικό του και στο ύψος του καταστρώματος, ενώ ο κεντρικός χώρος είναι ανοιχτός με ξύλινο δάπεδο» σύμφωνα με

δημοσίευση του Ναυτικού Μουσείου Ελλάδας στο διαδίκτυο. Στο εμπρόσθιο μέρος της βάρκας υπάρχει μία ισχυρή ξύλινη δοκός στην άκρη της οποίας υπάρχει μια ξύλινη διχάλα. Εκεί αιωρείται μια ξύλινη δοκός προς τη θάλασσα πάνω στην οποία υπάρχει μια κατασκευή με δίχτυ. Προς τη βάρκα η άκρη είναι δεμένη με σκοινί το οποίο μπορεί να χειρίζεται ο ψαράς. Το δίχτυ είναι τετράγωνο και κρέμεται διαγωνίως από δύο διασταυρούμενες κεραίες οι οποίες κρέμονται από ένα ξύλο το οποίο στηρίζεται σε οριζόντια θέση από ένα κοντό κατάρτι στην πλώρη. Το απαραίτητο βάθος για το ψάρεμα κυμαίνεται από μισό έως ενάμιση μέτρο. Το μέγεθος του δικτυού κυμαίνεται από είκοσι έως πενήντα τετραγωνικά μέτρα και κρέμεται από δύο τοξοειδείς βραχίονες που είναι κατασκευασμένοι από ελαφρύ ξύλο ή μεταλλικούς σωλήνες κατάλληλους να αντέχουν το βάρος των ψαριών. Οι βραχίονες αυτοί ενώνονται στο κέντρο τους.

«Το ψάρεμα ξεκινά με τη βύθιση του δικτυού το οποίο ο ψαράς το ρίχνει στον πάτο της λιμνοθάλασσας σε σημείο που σύμφωνα με την εμπειρία και την ορατότητα των ψαράδων υπάρχουν ή περνούν ψάρια. Χρησιμοποιείται όταν επικρατούν ισχυροί άνεμοι και θολά νερά. Ο ψαράς ρίχνει πάνω στην επιφάνεια του νερού μέσα σε πάνινη σακούλα μαλάγρα (πρόκειται για υπολείμματα ψαριών ή ψάρια σε κατάσταση σήψης τα οποία χρησιμοποιούνται ως δολώμα). Όταν αυτό προσελκύσει τα ψάρια και περάσουν πάνω από το δίχτυ, ο ψαράς το τραβά απότομα από τη μια άκρη του βραχίονα με σκοινί που έχει τη μορφή μοχλού, σηκώνει το δίχτυ στην αρχή αργά και στη συνέχεια πιο γρήγορα πάνω στην πλώρη του σκαριού». (Μπάδα, 2004, σελ. 97). Εκεί το δίχτυ κάνει μια καμπύλη στην οποία παγιδεύονται τα ψάρια. Λειτουργεί δηλαδή, σαν μια μεγάλη απόχη. Έτσι τα ψάρια παγιδεύονται και ο ψαράς ανεβάζοντας το δίχτυ το γυρίζει και αδειάζει τα αλιεύματα στη βάρκα. Η ίδια διαδικασία, κατά τη διέλευση των ψαριών ακολουθείται κάθε δύο λεπτά στον βυθό της λιμνοθάλασσας, οπότε ανεβάζει το δίχτυ απότομα με ό,τι έχει μέσα. Ονομάζεται και *τυχερό ψάρεμα* γιατί όταν τα νερά είναι θολά η αλίευση στην ουσία γίνεται «στα τυφλά». Ο ψαράς ρίχνει το δίχτυ, ακολουθεί την όλη διαδικασία με τα δολώματα και τραβά κάθε τόσο το δίχτυ ώσπου να ανασύρει ό,τι πρόλαβε να πιάσει.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Η λιμνοθάλασσα Αιτωλικού είναι ο χώρος όπου επιτελείται το συγκεκριμένο ψάρεμα.

Σημαντικό προϊόν είναι το *πριάρι*, η βάρκα δηλαδή που χρησιμοποιείται για το συγκεκριμένο είδος ψαρέματος και το *σταφνοκάρι* το δίχτυ που είναι τοποθετημένο στην πλώρη της, καθώς και ο ξύλινος γερανός που υπάρχει πάνω στο σκάφος.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Το ψάρεμα αυτό χρησιμοποιείται στην αλιεία αθερίνας και κεφαλοειδών. Η ψαριά μπορεί να είναι από πενήντα έως εκατό κιλά ψάρια.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Γραπτές ιστορικές μαρτυρίες για τη συγκεκριμένη πρακτική ψαρέματος δεν υφίστανται. Μόνο οι προφορικές μαρτυρίες των ντόπιων Αιτωλικιωτών αναφέρουν ότι πρόκειται για τέχνη ψαρέματος, η οποία χρονολογείται στο Αιτωλικό τουλάχιστον από το 1500 μ.Χ.

Η απήχηση της τέχνης περιορίστηκε από τις νεότερες μεθόδους οι οποίες απέδιδαν μεγαλύτερες ποσότητες αλιευμάτων. Συγκριτικά με άλλες τεχνικές, κατέχει εξέχουσα θέση καθώς είναι ιδιαίτερη και ξεχωριστή προκαλώντας τον θαυμασμό και το ενδιαφέρον όσων την παρακολουθούν: από το βύθισμα του δικτυού μέχρι την ανάσυρσή του και την εικόνα των ψαριών πάνω του, ιδιαίτερα όταν οι καιρικές συνθήκες είναι δύσκολες και θολώνουν τα νερά. Παρά το ενδιαφέρον της συγκεκριμένης τεχνικής σήμερα χρησιμοποιείται από δύο μόνο άτομα που ευελπιστούν και προσπαθούν να προσεγγίσουν περισσότερους να ασχοληθούν με το είδος.

Επίσης, πολύ σημαντικός υπήρξε ο ρόλος των τεχνιτών οι οποίοι κατασκεύαζαν γαΐτες και πριάκια για ψάρεμα από γενιά σε γενιά σε ένα μικρό ναυπηγείο στη δυτική παραλία του Αιτωλικού. Πρόκειται για τον Παύλο Γκιάφη ή Μαστρο-Παύλο και μεταγενέστερα τον Αντώνη Βλαχόπουλο οι οποίοι απεβίωσαν. Σήμερα εξακολουθεί να υπάρχει ένα μικρό ναυπηγείο γαϊτών που τείνει να χαθεί λόγω του εκσυγχρονισμού των σκαφών αλιείας. Πρόκειται για μια οικογενειακή επιχείρηση του Αντώνη Τραυλού που συνεχίζει ο γιος του, Αθανάσιος Τραυλός, στην περιοχή Ρεμπάκια, Δυτικά γεφύρια Αιτωλικού.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα.

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Παράλληλα πρόκειται για μέσο αλίευσης στη λιμνοθάλασσα επιτρεπτό από τη νομοθεσία, σε αντίθεση με άλλα σύγχρονα μέσα αλίευσης που έχουν απαγορευτεί. Επίσης, έχει και συναισθηματική αξία για τους ψαράδες που διδάχτηκαν την τέχνη από τους πατεράδες τους .

Θεωρείται πολύ σημαντική τέχνη και για την υπόλοιπη κοινότητα, τόσο για τους ντόπιους όσο και για όσους μεγάλωσαν στο νησί. Οι εικόνες τους από τα παιδικά τους χρόνια σχετίζονταν με το συγκεκριμένο είδος ψαρέματος, καθώς οι γονείς και οι παππούδες τους ψάρευαν στη λιμνοθάλασσα με σταφνοκάρι.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή της διεθνούς φήμης Αιτωλικιώτισσας χαράκτριας Βάσως Κατράκη, η οποία εμπνεύστηκε από αυτό και δημιούργησε πολλά έργα χαρακτηριστικής με θέμα το ψάρεμα με σταφνοκάρι.

Επίσης, η ονομασία σταφνοκάρι χρησιμοποιήθηκε σαν επωνυμία σε κάποια καταστήματα εστίασης θαλασσιών ή αλιευμάτων, σε μια προσπάθεια αξιοποίησης της πολυποίκιλης σημασίας της τέχνης για την τοπική μνήμη και ταυτότητα.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Το ψάρεμα με σταφνοκάρι μπορεί να αποτελέσει και αφορμή προκειμένου οι νεότεροι να γνωρίσουν την παραδοσιακή αλιευτική τεχνολογία άρρηκτα συνδεδεμένη με την επιβίωση των ανθρώπων της προηγούμενης γενιάς. Επίσης, η συγκεκριμένη τεχνική ψαρέματος αποτελεί παράδειγμα αλιευτικής πρακτικής που γίνεται με σεβασμό στο οικοσύστημα, χωρίς να καταστρέφει την αναπαραγωγή όλων των αλιευμάτων, γεγονός που μπορεί να συμβάλει στην ανάδειξη της σημασίας και της βιωσιμότητας των παραδοσιακών επαγγελμάτων και τεχνογνωσιών γενικά.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Η τοπική κοινωνία επιθυμεί να διατηρηθεί η τέχνη και να διαδοθεί στους νεότερους, ώστε να παραμένουν τα παιδιά στον τόπο και να μπορούν να επιβιώσουν. Αρκετοί κάτοικοι στήριξαν την εγγραφή του στοιχείου με την παρότρυνσή τους να διατηρηθεί και να διασωθεί.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή των δύο ψαράδων οι οποίοι αγωνιούν για την πορεία της τέχνης τους και προσπαθούν να τη διαφυλάξουν. Για τον λόγο αυτό με μεγάλη προθυμία βοήθησαν στην εγγραφή του στοιχείου παρέχοντας τις γνώσεις τους και παρουσιάζοντας τις λεπτομέρειες της τεχνικής τους γύρω από το ψάρεμα με σταφνοκάρι.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Μεταδίδεται πρακτικά από τον ψαρά πατέρα στο γιο. Οι νέες μέθοδοι ψαρέματος τείνουν να αντικαταστήσουν τις παραδοσιακές, οι οποίες υστερούν σε σχέση με τις σύγχρονες μεθόδους σε ό,τι αφορά την ποσότητα των αλιευμάτων. Αυτό σημαίνει ότι περιορίζονται τα οικονομικά κίνητρα των ψαράδων. Έτσι, από γενιά σε γενιά περιορίστηκε και η μετάδοση του στοιχείου.

Τα νεότερα μέλη της κοινότητας, αρχικά, παρακολουθούν το ψάρεμα από μακριά. Στην πορεία έχουν τη δυνατότητα να μαθητεύσουν δίπλα σε έναν ψαρά της περιοχής, ο οποίος μπορεί να είναι κοντινός συγγενής ή φίλος. Έχουν γίνει προσπάθειες να διδαχθούν οι νέοι την τεχνική αυτή μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως της πρωτοβουλίας «οι ρίζες ανοίγουν δρόμους- Roots are Routes» της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, η οποία σχεδιάζει και οργανώνει δράσεις. Μία από τις δράσεις επαγγελματικού προσανατολισμού που εντάσσονταν στην πρωτοβουλία αφορούσε το ψάρεμα με σταφνοκάρι.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα).

Στο παρελθόν δεν προβλέφθηκε η λήψη μέτρων για τη διατήρηση του στοιχείου. Παράλληλα με τη συγκεκριμένη τέχνη ψαρέματος χάνεται και η τεχνική κατασκευής των σκαφών που απαιτούνται για το ψάρεμα καθώς οι τελευταίοι κατασκευαστές πέθαναν χωρίς να έχουν διδάξει σε νεότερους την τέχνη της κατασκευής. Όπως προαναφέρθηκε, έχει απομείνει μόνο ένας μάστορας που γνωρίζει την κατασκευαστική τέχνη και διατηρεί ένα μικρό εργαστήριο κατασκευής παραδοσιακών σκαφών.

Στην προσπάθεια διατήρησης, ανάδειξης και προβολής του συγκεκριμένου τρόπου αλίευσης σημαντική ήταν η βοήθεια των Τοπικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε συνεργασία με τον αρχιτέκτονα μηχανικό Αποστόλη Μπλίκια ο οποίος βιντεοσκόπησε τη διαδικασία ψαρέματος με τον Νίκο Καβαλιέρη στις 11 Ιουλίου του 2014. Ανάρτησε το βίντεο στο διαδίκτυο, ώστε να προβληθεί ο τόπος και το ψάρεμα με σταφνοκάρι στις ηλεκτρονικές εφημερίδες:

✓ [https:// www. tagiofyria.gr](https://www.tagiofyria.gr)

Εκδότης: Μπλίκιας Σ. Αποστόλης, Αιτωλικό

- ✓ <https://www.agrinionews.gr/about/>

Υπεύθυνος Ροΐδης Γιώργος

- ✓ εφημερίδα Αιχμή

Εκδότης Στέλιος Σωκράτης, Δ. Μακρή και Κ. Παλαμά 38, Μεσολόγγι

Επίσης, έγιναν προσπάθειες ανάδειξης του μέσω μιας οργανωμένης δομής μαθητείας από το πρόγραμμα «Οι ρίζες ανοίγουν δρόμους/ Roots are Routes» ως μέρος του προγράμματος START – Create Cultural Change, ένα πρόγραμμα του Ιδρύματος Robert Bosch (Robert Bosch Stiftung) σε συνεργασία με το Goethe-Institut Thessaloniki (Ινστιτούτο Γκαίτε Θεσσαλονίκης) και τη μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα Ομοσπονδιακή Ένωση Κοινωνικοπολιτιστικών Κέντρων και υποστηρίζεται από το Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση και το Ίδρυμα Μποδοσάκη. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα σχεδιάζει και οργανώνει δράσεις επαγγελματικού προσανατολισμού. Μια από τις δράσεις ήταν το ψάρεμα με σταφνοκάρι, στην οποία έλαβαν μέρος μαθητές της Ε΄ τάξης του 2ου δημοτικού σχολείου Μεσολογγίου, οι οποίοι συνομίλησαν με ψαράδες της περιοχής του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού, συζήτησαν τα υπέρ και τα κατά του επαγγέλματος και εξερεύνησαν τις παραδοσιακές και νέες τεχνικές ψαρέματος. Με προθυμία ο επαγγελματίας ψαράς Νίκος Καβαλιέρης τους εξήγησε τι είναι το «σταφνοκάρι», από τι αποτελείται και πώς λειτουργεί. Οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να μπουν στο πριάρι ανά ομάδες και να συζητήσουν μαζί του για την κατασκευή του, τον τρόπο χρήσης του, καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αυτής της τεχνικής.

Το Νοέμβριο του 2019 το Επιμελητήριο Αιτωλοακαρνανίας συμμετείχε σε διήμερο συνέδριο στη Ματέρα της Ιταλίας στο πλαίσιο της «8ης Συνάντησης Διεθνούς Ανταλλαγής Πολιτιστικού Τουρισμού» και διοργάνωσε αποστολή επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού. Μεταξύ άλλων το επιμελητήριο αναφέρθηκε στην τουριστική προβολή και ανάδειξη του ψαρέματος με σταφνοκάρι στο Αιτωλικό και την προσπάθεια ένταξής του στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

Τον Ιανουάριο του 2020 έγινε προσπάθεια ανάδειξης του ψαρέματος με σταφνοκάρι μέσα από την πρωτοβουλία που ανέλαβαν από κοινού το Blue Prototype, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ), το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) και η Περιφέρεια Αττικής για την υποστήριξη καινοτόμων ιδεών, ατομικών ή ομαδικών, ερευνητών, νέων ή επίδοξων επιχειρηματιών, σχετικών με τη θαλάσσια οικονομία. Την πρωτοβουλία υποστηρίζει και

το ΤΜΕΔΕ (Ταμείο Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων). Στη συγκεκριμένη πρωτοβουλία έλαβε μέρος η Αστική Μη Κερδοσκοπική εταιρεία πολιτισμού ΦΑΟΣ με το ψάρεμα με Σταφνοκάρι στο Αιτωλικό και προκρίθηκε στην τρίτη φάση του προγράμματος, ανάμεσα στους δύο πρώτους. Έτσι, πρόκειται να το παρουσιάσει στη διεθνή δημόσια επίδειξη του προγράμματος MISTRAL (Final Competition Demo Day, Toulon, Γαλλία), η οποία πλέον προγραμματίζεται για το φθινόπωρο του 2020. Επίσης, θα συμπεριληφθεί και θα παρουσιαστεί σε εθνική δημόσια επίδειξη με προσκεκλημένο κοινό, στο προγραμματισμένο διήμερο συνέδριο του ΤΕΕ για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Αρχικά, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα προστασίας και εξυγίανσης της λιμνοθάλασσας. Θα πρέπει να υπάρχει έλεγχος στους τρόπους ψαρέματος ώστε να διασφαλίζεται η προστασία της θάλασσας και των αλιευμάτων. Άλλα μέτρα που πρέπει να ληφθούν είναι:

- ✓ Να δημιουργηθεί σχολή εκμάθησης παραδοσιακού τρόπου ψαρέματος με Σταφνοκάρι, ώστε οι νέοι να ασχοληθούν και επαγγελματικά με τη φύση, να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους και να παραμείνουν στον τόπο τους.
- ✓ Να υπάρξει αυστηρότερη νομοθεσία σχετικά με τις σύγχρονες μεθόδους ψαρέματος στη λιμνοθάλασσα και να επιτρέπεται μόνο παραδοσιακά το ψάρεμα.
- ✓ Να ληφθούν μέτρα κατάλληλα για την καταπολέμηση της λαθραλιείας.
- ✓ Να γίνει μελέτη και έρευνα για τον τρόπο κατασκευής των σκαφών που απαιτούνται για το ψάρεμα, ώστε να διατηρηθεί αρχικά η τέχνη της κατασκευής και στη συνέχεια ο τρόπος αλιείας. Να αξιοποιηθούν οι εναπομείναντες αλιείς και ο ένας και μοναδικός πλέον τεχνίτης παραδοσιακών σκαφών.

9. Βασική Βιβλιογραφία

- Αργυρακόπουλος Α., *Αλφαθητάρι αλιευτικών εργαλείων, συσκευών και μεθόδων αλιείας*, σελ. 174,
- Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, τετράδιο εργασίας 33, Μπάδα Κ. , «Ψαρεύοντας στις ελληνικές θάλασσες, Από τις μαρτυρίες του παρελθόντος στη σύγχρονη πραγματικότητα», Αθήνα 2010, Ίδρυμα Λίλιαν Βουδούρη, σελίδα 168

- Μπάδα Κ., 2004, *Ο κόσμος της εργασίας: Οι ψαράδες της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου 18ος-20ός αιώνας*, Εκδόσεις Πλέθρον.
- Πανταζή Κοντομίχη, *Λεξικό του Λευκαδίτικου γλωσσικού Ιδιώματος*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 2005.
- ΥΠΕΧΩΔΕ, *Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού, Διαδρομή στο χώρο, στο λόγο, στις τέχνες*, εκδόσεις Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, 2009, Σελίδα 93.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)

<https://rootsareroutes.org/mathenontas-to-stafnokari/>

β. Χάρτες

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

- <https://www.youtube.com/watch?v=VcXNHQfR7Fs>
- https://www.youtube.com/watch?v=2fZi_wdQK3A

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)

- <https://rootsareroutes.org/psarema-me-stafnokari>
- http://newspressagrinio.blogspot.com/2014/07/blog-post_11.html
- https://www.naftotopos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=90:2009-12-29-15-11-28&catid=91&Itemid=481&lang=el

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

α. Όνομα Συντάκτη/-ών

Καρτέρη Κωνσταντίνα

β. Ιδιότητα Συντάκτη/-ών

Πρόεδρος Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού Πολιτισμού, ΦΑΟΣ

γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου

Αιτωλικό 30/05/2019

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου